

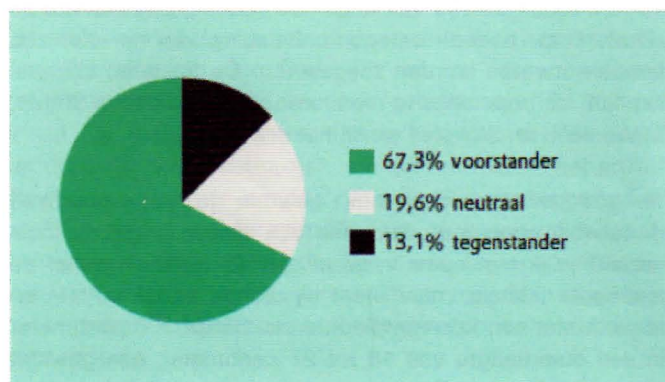
IS HET VANGEN EN VERPLAATSEN VAN HERTEN EEN ALTERNATIEF VOOR AFSCHOT?

Door Fiona Boonk

Nederland is een land met veel inwoners. Mensen hebben met bebouwing en de aanleg van wegen hun totale leefgebied vergroot. Als gevolg hiervan zijn de Nederlandse natuurgebieden van elkaar gescheiden geraakt. Dit maakt het voor veel wilde dieren steeds moeilijker om tussen leefgebieden te bewegen.

Getracht is via de aanleg van een Ecologische Hoofdstructuur (EHS), inmiddels het Nationaal Natuur Netwerk (NNN), deze gebieden weer aan elkaar te verbinden. Helaas is dit netwerk nog niet gerealiseerd. Ondertussen zijn grofwildpopulaties aan het groeien, onder andere door het gebrek aan natuurlijke vijanden en een overdaad aan beschikbaar voedsel. Hierdoor ontstaat er vaker overlast, in de vorm van schade aan landbouw en tuinen, en neemt het aantal verkeersongevallen toe. Ook zijn er zorgen voor voedselveiligheid. Deze conflicten tussen mens en dier geven aanleiding tot veel discussie. Natuurbeheerders zoals Natuurmonumenten staan midden in deze discussie. Natuurmonumenten heeft daarom in 2013 een achterbanraadpleging gedaan, in de vorm van de 'Groot Wild Enquête'. Het doel hiervan was tot een breed gedragen oplossing te komen voor dit soort conflicten.

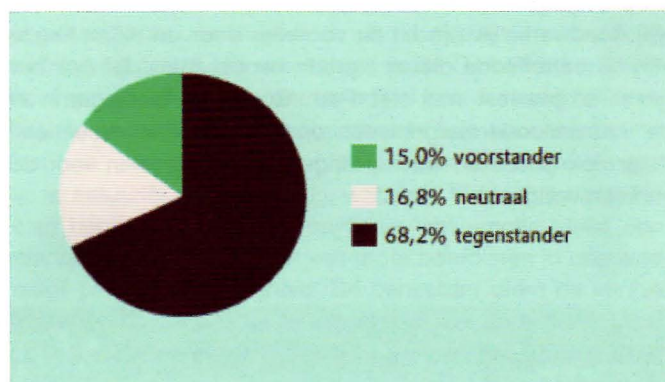
Deze enquête is ingevuld door bijna 40.000 respondenten, waarvan 75% lid en 25% niet-lid van Natuurmonumenten. Een van de focuspunten van de enquête betrof het beheer van populaties grofwild door middel van afschot. De respondenten gaven aan niet tegen afschot te zijn als het gaat om dieren die ernstig lijden, bijvoorbeeld door voedseltekort (figuur 1)

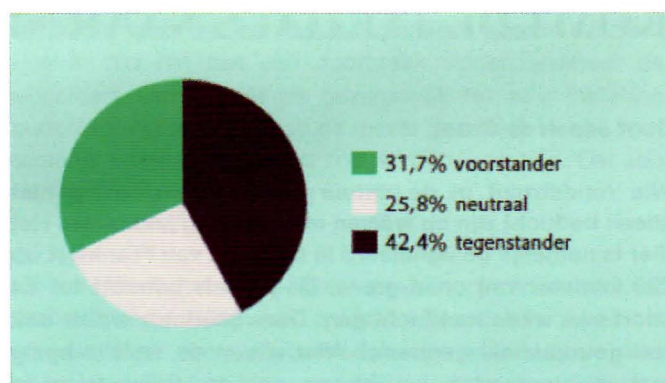
Figuur 1 Reactie op de stelling over afschot van dieren die lijden door voedselschaarste. (Natuurmonumenten, 2013)

Terughoudender stelde men zich op waar het preventief afschot betrof. 68% van de respondenten vindt het onwenselijk

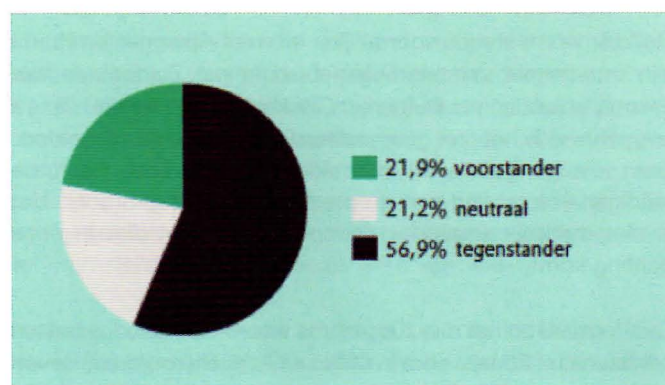
dat dieren in de buurt van wegen worden afgeschoten om verkeersongevallen te voorkomen. 42% is tegen het preventief afschieten om voedseltekort te voorkomen, en 57% wil geen preventief afschot om schade aan landbouw, recreatie of andere belangen te voorkomen (figuur 2, 3 en 4).

Figuur 2 Reactie op de stelling over het preventief afschieten van wild in de buurt van wegen (Natuurmonumenten, 2013)

Figuur 3 Reactie op de stelling over het preventief afschieten van wild ter voorkoming van voedselschaarste (Natuurmonumenten, 2013)

Figuur 4 Reactie op de stelling over het preventief afschieten van wild ter voorkoming van schade (Natuurmonumenten, 2013)

Een dergelijke tendens tegen afschot is niet nieuw; eerdere studies gaven reeds een terughoudende houding jegens afschot weer (Beringer et al, 2002; Barfield et al., 2006). Er is een toenemende interesse voor niet-dodelijke methodes, zoals geboortebeperving of verplaatsing (Fagerstone et al., 2010).

Het bovenstaande was reden voor Natuurmonumenten om de haalbaarheid van alternatieven te onderzoeken. In 2014 kwam er al een rapport naar buiten die geboortebeperving en bijvoeren van de hand deed als bruikbaar alternatief (Crombach, 2014). Het afgelopen jaar, in 2015, onderzocht ik als onderdeel van mijn stage vanuit de universiteit Wageningen de mogelijkheden om damhert en edelhert te verplaatsen naar andere gebieden binnen Nederland. Ik combineerde hiertoe een literatuurstudie met interviews van 15 experts binnen het vakgebied. Tot deze experts behoorden natuurbeheerders, een jager en een dierenarts. Daarnaast zijn de Faunabescherming, Stichting ARK en Free Nature geraadpleegd en een houder van edelherten.

Afgezien van de praktische zaken omtrent het vangen van de herten; met of zonder gebruik van een verdovingspistool of een kraal, het transport en ook het loslaten van herten in nieuw gebied, ging vooral veel aandacht uit naar het welzijn van de herten. Het merendeel van de respondenten sprak zijn zorg uit over de stressgevoeligheid van herten, in het bijzonder dat van het edelhert. Hoewel in het nationaal park Elk Island in Canada jaarlijks grote aantallen herten (elks, *Cervus canadensis*) in kralen gevangen worden bestond de overtuiging dat dit om een totaal ander dier ging, met andere karaktereigenschappen.

Omdat herten in sociale groepen leven is het volgens de deskundigen te stressvol om hen individueel te vangen en te verplaatsen. Daarbij heeft het vangen van een klein aantal herten op de totale populatie amper effect. Hoewel het gebruik van een verdovingspistool zeker de voorkeur heeft omdat de dieren onder verdoving niks meekrijgen van de commotie, is het met een verdovingspistool niet te doen om grote groepen herten te vangen. Hiervoor moet je binnen 50 meter afstand van de herten kunnen komen en deze vluchten zodra zij onraad ruiken. Alleen een kraal zou daarom bruikbaar zijn als vangmiddel. Vervolgens is het de vraag hoe dan die herten in de kraal te krijgen. Het drijven van herten is vanwege de stressgevoeligheid van de herten en de verstoring van de overige fauna gelijk van de hand gedaan. Een andere mogelijkheid is om herten te lokken met voer. Over de haalbaarheid hiervan verschilden de respondenten van mening; komen herten wel op voer af tijdens de huidige zachte winters, en krijg je dan niet te maken met ongewenste selectie? We weten het gewoon niet zeker.

Daarbij moet men zich realiseren dat dergelijke vangacties voor het dier een opeenstapeling is van stressvolle momenten. Niet alleen wordt het dier gevangen, het zal ook een veterinaire check moeten ondergaan, volgens IUCN richtlijnen een zender om krijgen, in en uit een vrachtwagen geladen worden om vervolgens blootgesteld te worden aan een volkomen vreemde omgeving. Volgens Teixeira et al. (2006) werkt stress accumulerend, en vangstmyopathie, waarbij een hert na een stressvolle situatie dood neervalt door vermoeidheid en overmatige spieractiviteit, is niet ongewoon. Hoewel ervaringen met de kraal voor de vangst van herten gering zijn in Nederland, zijn zij overwegend negatief. Een van de respondenten vertelde over een groot (mannelijk) hert, die met gevaar voor eigen leven probeerde te ontsnappen. Een zucht van verlichting slaakte hij, toen het vier meter hoge hek

meegaf onder het gewicht van het dier, waarop het (schijnbaar ongedeed) kon ontsnappen. Bezoekjes van respondenten aan het buitenland om deze vangst met kraal bij te wonen bevestigden dit negatieve beeld.

Wellicht is onze denkwijze een gevolg van een diervriendelijke inborst: Nederland is het enige land binnen Europa waar de 'intrinsieke waarde' van een dier gewaarborgd wordt door wetgeving. Desondanks is dit de (unieke) maatschappij waarin wij leven en niet meer dan relevant om deze denkwijze mee te nemen in onze besluitvorming.

Zodoende, dat het uit meelij ontsproten idee van het vangen en verplaatsen van herten om dezelfde reden ook weer kan worden afgewezen. Hoewel het de taak is van natuurorganisaties om burgers te betrekken bij besluitvorming kun je je afvragen in hoeverre het zinvol is om leken te vragen hoe om te gaan met dergelijk gevoelige kwesties als populatiebeheer. Dit wil overigens niet zeggen dat het afschieten van herten in de groeicurve van de populatie als ideaal moet worden betiteld. Altijd is het zinvol om hierover in discussie te blijven en open te staan voor andere, nieuwe denkwijzen.

Bronnen

Barfield, J. P., Eberhard, N. T., Cooper, T. G. (2006). *Fertility control in wildlife: humans as a model. Contraception* 73, 6-22

Beringer, J., Hansen, L. P., Demand, J.A., Startwell, J. (2002). *Efficacy of translocation to control urban deer in Missouri: costs efficiency, and outcome. Wildlife Society Bulletin* 30, 767-774

Boonk, F. (2015). *Het vangen en verplaatsen van grofwild als alternatief voor afschot binnen Nederland. Natuurmonumenten, 's Graveland, Nederland*

Crombach, L. (2014). *Bijvoeren en contraceptie als alternatieven voor afschot. Bachelor scriptie. Universiteit Utrecht, Utrecht, Nederland*

Fagerstone, K. A., Miller, L. A., Killian, G. J., Yoder, C. A. (2010). *Review of issues concerning the use of reproductive inhibitors, with particular emphasis on resolving human-wildlife conflicts in North America. Integrative Zoology* 1, 15-30

Natuurmonumenten (2013). *Resultaten groot wild enquête. Natuurmonumenten, 's Graveland, Nederland.*

Teixeira, C. P., De Azevedo, C. S., Mendle, M., Cipreste, C. F., Young, R. J. (2006). *Revisiting translocation and reintroduction programmes: the importance of considering stress. Animal Behaviour*, 2007, 73, p. 1-13